

Универзитет у Београду
Факултет за специјалну
едукацију и рехабилитацију

НАЦИОНАЛНИ НАУЧНИ СКУП

Интервенције у
раном детињству
и предшколству

Зборник радова

*Београд,
22. децембар 2023.*

Београд, 2023.

Универзитет у Београду
Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију

НАЦИОНАЛНИ НАУЧНИ СКУП

**„ИНТЕРВЕНЦИЈЕ У РАНОМ ДЕТИЊСТВУ И
ПРЕДШКОЛСТВУ”**

Београд, 22. децембар 2023.

ЗБОРНИК РАДОВА

Београд, 2023.

НАЦИОНАЛНИ НАУЧНИ СКУП
„ИНТЕРВЕНЦИЈЕ У РАНОМ ДЕТИЊСТВУ И ПРЕДШКОЛСТВУ”
Београд, 22. децембар 2023. године
ЗБОРНИК РАДОВА

Рецензенти:

Проф. др Маја Ивановић
Проф. др Марија Анђелковић

Издавач:

Универзитет у Београду
Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију (ИЦФ)
11000 Београд, Високог Стевана 2
www.fasper.bg.ac.rs

За издавача:

Проф. др Марина Шестић, декан

Главни и одговорни уредник:

Проф. др Светлана Каљача

Уредници:

Проф. др Александра Ђурић Здравковић
Проф. др Слободанка Антић
Доц. др Јасмина Максић

Дизајн насловне стране:

Зоран Јованковић

Компјутерска обрада текста:

Биљана Красић

Штампа омота и нарезивање ЦД:

Универзитет у Београду – Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију (ИЦФ)

Зборник радова ће бити публикован у електронском облику – ЦД

Тираж: 200

ISBN-978-86-6203-175-4

Наставно-научно веће Универзитета у Београду – Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију, на седници одржаној 14.11.2023. године, Одлуком бр. 3/192 од 23.11.2023. године, усвојило је рецензије рукописа Зборника радова „Интервенције у раном детињству и предшколству”.

Зборник радова је настао као резултат Пројекта „Интервенције у раном детињству и предшколству” чију реализацију је сопственим средствима подржао Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију (руководилац Пројекта проф. др Мирјана Ђорђевић), као и резултат пројеката које финансира Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије (број уговора 451-03-47/2023-01/200096).

ПРЕВЕНЦИЈА ДЕЛИНКВЕНЦИЈЕ ДЕЦЕ: МОГУЋИ ПРАВЦИ ДЕЛОВАЊА

Драгана БОГИЋЕВИЋ*, Бранислава ПОПОВИЋ ЋИТИЋ

Универзитет у Београду – Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију

Апстракт

Делинквенција деце, изражена кроз вршење кривичних дела у периоду детињства, представља озбиљан друштвени проблем коме се деценијама уназад посвећује значајна пажња. Савремена наука обилује доказима да испољавање делинквентног понашања током детињства представља један од најснажнијих предиктора каснијег озбиљног и насилног малолетничког преступништва, укључујући и развој криминалне каријере. Разумевање комплексне етиологије делинквенције деце и идентификовање претпоставки ефикасности раних интервенција оцењују се кључним елементима превентивног деловања. У раду ће, на основу систематског прегледа литературе, бити сумирани најзначајнији ризични фактори делинквенције деце и представљени оквири за планирање и примену интервенција усмерених на превенцију испољавања делинквентног понашања у детињству.

Кључне речи: делинквенција деце, хронични делинквенти, превенција, рана интервенција, ризични фактори

УВОД

У иностраној литератури под делинквенцијом деце подразумева се испољавање делинквентног понашања на узрасту од седам до дванаест година (Loeber & Farrington, 2000). Наш Кривични законик одређује да се дететом сматра особа која (у време извршења кривичног дела) није навршила четрнаест година (Кривични законик, 2019, чл. 112, ст. 8.). Са друге стране, Конвенција о правима детета (1997, чл. 1) под појмом детета подразумева свако људско биће које није навршило осамнаест година.

Делинквенција деце представља озбиљан друштвени проблем. Подаци добијени у денверској и питсбуршкој студији младих указују да је чак 10% испитиваних дечака и девојчица на узрасту између 11 и 12 година имало контакт са полицијом због криминалног понашања (Espiritu et al., 2001). Додатно, установљено је да испољавање преступничког понашања на узрасту млађем од 12 година представља значајан предиктор малолетничке делинквенције и криминалног понашања, као и развоја криминалне каријере. Наиме, истраживањима је утврђено да су деца делинквенти у два до три пута већем ризику да у будућности

* Студент докторских студија

постану озбиљни, насилни и хронични преступници и да имају дуготрајнију криминалну каријеру (Espiritu et al., 2001; Farrington et al., 1990; Krohn et al., 2001; Loeber & Farrington, 1998; Moffit, 1993). Управо због тога, веома је важно посебну пажњу посветити испољавању преступничког понашања на раном узрасту, те изнаћи могуће начине проспективне идентификације деце делинквената и применити одговарајуће интервенције којима би се превенирало будуће озбиљно криминално понашање.

Циљ овог рада је да кроз систематски преглед литературе укаже на најзначајније ризичне факторе дечје делинквенције и пружи смернице за планирање интервенција за превенцију делинквенције деце. У раду су, након приказа кључних ризичних фактора делинквенције деце, описани најзначајнији елементи ефективних раних интервенција, те изведени закључци везани за могућности превенције дечје делинквенције.

Ризични фактори делинквенције деце

Истраживања дечје делинквенције указала су да се ризични фактори и предиктори, па и могући узроци делинквенције на раном узрасту битно разликују од фактора ризика малолетничке делинквенције (Loeber et al., 2003). У готово свим студијама пошло се од Бронфенбренерове теорије (Bronfenbrenner, 1979) многоструких нивоа утицаја на дечје понашање, као што су породица, вршњачка група и заједница. Истиче се да највећи утицај на дечје криминално понашање имају индивидуални и породични ризични фактори (Loeber & Farrington, 2000; Loeber et al., 2003). Поједини фактори ризика као

што су агресивност, ниво импулсивности или тражења сензација резултат су бројних утицаја, од генетике до дететовог окружења током одрастања. Показало се да је физичка агресија један од најзначајнијих фактора делинквенције деце до 12 година (Haapasalo & Tremblai, 1994; Tremblai et al., 1994). То је потврђено и у шест лонгитудиналних истраживања која су спроведена у пет држава (Канада, Енглеска, Нови Зеланд, Шведска и Сједињене Америчке Државе). Наиме, рано антисоцијално понашање издвојило се као најзначајнији предиктор дечје делинквенције код дечака (Patterson et al., 1992).

На основу прегледа релевантних студија из области издвојени су најважнији ризични фактори чије се деловање у периоду детињства показало значајним за развој дечје делинквенције и каснијег озбиљног и насилног малолетничког преступништва (Loeber & Farrington, 1998). Од индивидуалних фактора истичу се тежак темперамент, импулсивно понашање, хиперактивност (само уколико је удружена са дисруптивним понашањем), импулсивност, злоупотреба супстанци, агресија, рано испољавање дисруптивног понашања, повучено понашање, ниска интелигенција. У групи породичних фактора издвајају се антисоцијално или делинквентно понашање родитеља, злоупотреба супстанци од стране родитеља, скромна пракса родитељства (слаба супервизија, физичко кажњавање, лоша комуникација), физичко и сексуално злостављање или занемаривање од стране родитеља, депресија мајке, одрастање у једнородитељским или прекобројним породицама, неусаглашеност родитељске праксе дисциплиновања, непажња чланова породице у погледу приступа деце оружју, незапосленост родитеља и

низак социоекономски статус породице. Школски ризични фактори огледају се у слабој везаности за школу, ниским едукативним аспирацијама, слабој школској мотивацији, неусаглашености календарског и школског узраста, те скромним академским постигнућима. Даље, удруживање са девијантним или делинквентним вршњацима (укључујући и сиблинге), као и одбацивање од стране вршњака сматрају се снажним вршњачким ризичним факторима, док се на нивоу суседства значајним показују дезорганизовано суседство, доступност оружја, медијски прикази насиља и сиромаштво заједнице.

На крају, треба нагласити да узрочници делинквенције деце и даље остају неразјашњени, те да ниједан појединачни фактор ризика не може у потпуности објаснити делинквенцију деце. Научници су сагласни да већи број ризичних фактора који делују у више домена повећавају вероватноћу за рано испољавање преступничког понашања (Loeber & Farrington, 1998; Stouthamer-Loeber et al., 2002).

Елементи ефективних раних интервенција

Поред идентификације ризичних фактора који су повезани са делинквенцијом деце, посебно важно је указати на кључне смернице којих се треба придржавати приликом креирања интервенција за превенцију. Истраживањима је установљено да ефективност примењених интервенција зависи од неколико чинилаца. Пре свега, ефективни програми јесу они који су засновани на Бронфенбренеровом еколошком приступу, чије се интервенције спроводе у заједници, односно уобичајеном окружењу детета и који акценат стављају на коришћење

функционалних и комуникационих приступа у интервенцијама (Blair et al., 1999; Dunlap & Fox, 1996; Walker et al., 1998). Други аутори пак истичу значај породичне подршке и едукације родитеља за превенцију делинквентног понашања деце (Lucyshyn et al., 2002; Shonkoff & Phillips, 2000). У складу са тим, издвојена су четири кључна елемента раних интервенција која чине основу за успешну превенцију делинквентног понашања деце и одржавања дугорочних позитивних ефеката. Ти елементи су: примена интервенција које су усмерене на породицу, партнерски однос између родитеља и стручњака, подстицање позитивног понашања и укључивање у активности у заједници.

Усмеравање интервенција на породицу подразумева да оне буду усклађене са породичним потребама, проблемима и приоритетима. Ово је нарочито важно јер у периоду раног детињства породица има доминантан утицај на бихејвиорални развој и функционисање детета (Bailey et al., 1998; Dunst, 1985; Dunlap & Fox, 1996). Стога, један од циљева раних програма превенције треба да буде оснаживање и јачање породице. Ране интервенције треба да буду усмерене на пружање подршке, обезбеђивање ресурса и услуга које су породици неопходне за подршку детету, као и на унапређивање развоја и понашања детета (Brooks-Gunn et al., 2000; Guralnick, 2000; Simpson et al., 2001). Ефективне интервенције негују способности породице да унапреде живот свог детета кроз развијање вештина родитељства, решавања проблема и заступања породичних интереса (Bailey et al., 1988; Kaiser & Hester, 1997; Shonkoff & Phillips, 2000). Приликом примене превентивних програма важно је дати породици могућност одлуке када, где и на који начин ће се интервенције примењивати што

омогућава и индивидуализацију подршке, ресурса и услуга свакој породици (Bailey et al., 1998; Harrower et al., 2000). Интервенције које су усмерене на породицу могу подразумевати: пружање инструкција породицама о позитивном родитељству и ефективној дисциплини, повезивање са породицом и другим пружаоцима услуга у функционалној процени и креирању плана подршке, подучавање чланова породице стратегијама подршке понашања и ефективним техникама дисциплиновања (Fox et al., 2002).

Други важан елемент раних интервенција јесте изградња партнерског односа између породице и стручњака. Партнерски однос подразумева блиску сарадњу професионалаца са родитељима и другим члановима породице који најбоље познају дете. Студије су показале да добра сарадња између породице и стручњака повећава вероватноћу за примену неопходних координисаних и интегрисаних интервенција (Harrower et al., 2000; Timm, 1993). Чланови породице имају потребна сазнања о дечјим свакодневним активностима, вештинама комуникације, односима са другима и критичним догађајима који могу изазвати проблематично понашање. Стога је важно да родитељи активно учествују у поступку процене на тај начин што ће помоћи стручњаку у идентификацији рутине, активности и окружења које су повезане са проблематичним понашањем. Ово утолико што када се план подршке креира, родитељи постају кључни агенти интервенције (Dunlap & Fox, 1999; Harrower et al., 2000; Hester & Kaiser, 1998). Додатно, чланови породице током трајања програма неретко доживљавају негативне емоције, те је потребно да сарадња породице и стручњака превазиђе оквире саме интервенције и

обухвати пружање подршке и указивање разумевања за родитеље (Shonkoff & Phillips, 2000).

Даље, ефективне интервенције укључују процес подршке позитивном понашању који се базира на функционалној процени. Функционална процена подразумева посматрање детета у различитим окружењима током свакодневних активности као што су играње, храњење и слично. Проценом се долази до сазнања о факторима који су повезани са неприлагођеним понашањем детета, на основу чега се креира план подршке просоцијалном понашању који се састоји из низа индивидуализованих стратегија којима се превенирају проблеми понашања и развијају нове вештине и обрасци социјалних интеракција (Harrower et al., 2000). Неопходно је да се план подршке развија у сарадњи са породицом и другим значајним особама из дететовог окружења као и да укључује следеће елементе: дугорочне стратегије подршке породици, стратегије превенције усмерене на факторе који доприносе развоју и одржавању проблема понашања, стратегије за едукацију детета (нпр. развој различитих вештина), стратегије за оснаживање и подстицање просоцијалног понашања, уз истовремено редуковање неприлагођеног понашања, као и смернице за праћење спровођења и исхода плана подршке (Dunlap & Fox, 1999; O'Neill et al., 1997).

На крају, ефективне ране интервенције за децу са проблемима понашања треба да буду усмерене на пружање подршке за активно укључивање детета и породице у различите активности у заједници које су уобичајене за одређени узраст. Такав приступ учешћа у заједници подразумева да деца науче да се адекватно понашају у различитим социјалним

околностима и односима (Dunlap & Fox, 1999). Истраживања су показала да су породице са децом са проблемима понашања изложене озбиљном ризику од друштвене изолације, што заузврат ограничава приступ системима подршке у заједници. Стога, иницирање интеракције и природне подршке из окружења значајно је за смањење породичног стреса што последично доприноси ефективности примењених интервенција. Деца са проблемима у понашању у повећаном су ризику за испољавање различитих проблема у адолесценцији и вероватније ће доживети одбацивање од стране вршњака због недостатка социјалних вештина. Када присуство проблематичног понашања резултира смањеним приступом активностима у заједници дете нема могућности за учење и развој неопходних социјалних и комуникационих вештина (Fox et al., 2002).

ЗАКЉУЧАК

Деца делинквенти не чине популацију за коју се уобичајено препознаје потреба за применом превентивних програма и интервенција којима би се спречило да у будућности постану озбиљни, насилни и хронични преступници. Научници који су се бавили проблемом дечје делинквенције истакли су важност идентификације три групе деце која захтевају нарочиту пажњу, и то: деце делинквената који чине озбиљна кривична дела на узрасту од седам до дванаест година (нпр. убиства, крађе, силовања), затим деце која испољавају делинквентно понашање између седме и дванаесте године, као и деце млађе од 12 година која испољавају дисруптивна понашања (која су у ризику, али још увек нису извршила ниједно кривично дело). Они су истакли да је правовремено откривање

ових категорија деце кључно са аспекта примене раних интервенција којима би се превенирало будуће криминално понашање. Иако неће сва деца са дисруптивним понашањем постати делинквенти, нити ће сва деца делинквенти постати озбиљни, насилни и хронични малолетни преступници, значајно је да већина малолетних делинквената има историју проблема понашања са почетком у годинама детињства, те да њихова антисоцијална каријера уобичајено почиње на узрасту од 7 година (Loeber & Farrington, 1998). Стога се рана интервенција оцењује кључном са аспекта превентивног деловања. Данас, постоји велики број раних интервенција за које је потврђено да редукују перзистентно дисруптивно понашање деце и смањују вероватноћу за рано укључивање у криминалне активности. Ове интервенције таргетирају мултипле ризичне факторе, примарно у домену породичног окружења, те уважавају комплексност интеракција које обликују дечје понашање. Додатно, одређени број интервенција показао се ефективним у превенцији ескалације дечје делинквенције и развоја криминалне каријере. Осим тога, стратегије које се примењују за превенцију ризичних понашања могуће је применити и у превенцији дечје делинквенције фокусирањем на утврђене факторе ризика који су повезани са делинквенцијом и перзистентним дисруптивним понашањем деце.

ЛИТЕРАТУРА

Bailey, D. B., Jr., McWilliam, R. A., Darkes, L. A., Hebbeler, K., Simeonsson, R. J., Spiker, D., & Wagner, M. (1998). Family outcomes in early intervention: A framework for program evaluation and efficacy research. *Exceptional*

- Children*, 64(3), 313-328. <https://doi.org/10.1177/001440299806400302>
- Blair, K. C., Umbreit, J., & Bos, C. S. (1999). Using functional assessment and children's preferences to improve the behavior of young children with behavioral disorders. *Behavioral Disorders*, 24(2), 151-166. <https://doi.org/10.1177/01987429990240020>
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Harvard University Press.
- Brooks-Gunn, J., Berlin, L. J., & Fuligni, A. S. (2000). Early childhood intervention programs: What about the family? In J. P. Shonkoff & S. J. Meisels (Eds.), *Handbook of early childhood intervention* (pp. 549-587). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511529320.026>
- Dunlap, G., & Fox, L. (1996). Early intervention and serious problem behaviors: A comprehensive approach. In L. K. Koegel, R. L. Koegel, & G. Dunlap (Eds.), *Positive behavioral support: Including people with difficult behavior in the community* (pp. 31-50). Brookes.
- Dunlap, G., & Fox, L. (1999). A demonstration of behavioral support for young children with autism. *Journal of Positive Behavior Interventions*, 1(2), 77-87. <https://doi.org/10.1177/109830079900100202>
- Dunst, C. J. (1985). Rethinking early intervention. *Analysis & Intervention in Developmental Disabilities*, 5(1-2), 165-201. [https://doi.org/10.1016/S0270-4684\(85\)80012-4](https://doi.org/10.1016/S0270-4684(85)80012-4)
- Espiritu, R. C., Huizinga, D., Crawford, A., & Loeber, R. (2001). Epidemiology of self-reported delinquency. In R. Loeber & D. P. Farrington (Eds.), *Child delinquents: Development, interventions, and service needs* (pp. 47-66). Sage.
- Farrington, D. P., Loeber, R., Elliott, D. S., Hawkins, J. D., Kandel, D. B., Klein, M. W., McCord, J., Rowe, D. C., & Tremblay, R. E. (1990). Advancing knowledge about the onset of delinquency and crime. In B. B. Lahey & A. E. Kazdin (Eds.), *Advances in clinical child psychology* (pp. 283-342). Plenum Press. https://doi.org/10.1007/978-1-4613-9835-6_8
- Fox, L., Dunlap, G., & Cushing, L. (2002). Early intervention, positive behavior support, and transition to school. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, 10(3), 147-157. <https://doi.org/10.1177/10634266020100030301>
- Guralnick, M. J. (2000). Early childhood intervention: Evolution of a system. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*, 15(2), 68-79. <https://doi.org/10.1177/108835760001500202>
- Haapasalo, J., & Tremblay, R. E. (1994). Physically aggressive boys from ages 6 to 12: Family background, parenting behavior, and prediction of delinquency. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 62(5), 1044-1052. <https://doi.org/10.1017/10.1037//0022-006x.62.5.1044>
- Harrower, J. K., Fox, L., Dunlap, G., & Kincaid, D. (2000). Functional assessment and comprehensive early intervention. *Exceptionality*, 8(3), 189-2040. https://doi.org/10.1207/S15327035EX0803_5
- Hester, P. P., & Kaiser, A. P. (1998). Early Intervention for the Prevention of Conduct Disorder: Research Issues in Early Identification, Implementation, and Interpretation of Treatment Outcome. *Behavioral Disorders*, 24(1), 57-65. <https://doi.org/10.1177/019874299802400105>
- Kaiser, A. P., & Hester, P. P. (1997). Prevention of conduct disorder through early intervention: A social-communicative perspective. *Behavioral Disorders*, 22(3), 117-130. <https://doi.org/10.1177/019874299702200303>
- Krivični zakonik, Službeni glasnik Republike Srbije br. 35/19. (2019).
- Krohn, D. M., Thornberry, P. T., Rivera, C., & Le Blanc M. (2001). Later delinquency

- careers. In R. Loeber & D. P. Farrington (Eds.), *Child delinquents: Development, interventions, and service needs* (pp. 67-93). Sage.
- Konvencija Ujedinjenih Nacija o pravima deteta, Službeni list Savezne Republike Jugoslavije br. 2/97. (1997).
- Loeber, R., & Farrington, D. P. (1998). *Serious and violent juvenile offenders: Risk factors and successful interventions*. Sage.
- Loeber, R., & Farrington, D. P. (2000). Young children who commit crime: Epidemiology, developmental origins, risk factors, early interventions, and policy implications. *Development and Psychopathology*, 12(4), 737-762. <https://doi.org/10.1017/s0954579400004107>
- Loeber, R., Farrington, P. D., & Petechuk, D. (2003). *Child delinquency: Early intervention and prevention*. Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention.
- Lucyshyn, J., Dunlap, G., & Albin, R. W. (2002). *Families, family life, and positive behavior support: Addressing the challenge of problem behaviors in family contexts*. Brookes.
- Moffit, T. E. (1993). Adolescence-limited and life-course-persistent antisocial behavior: A developmental taxonomy. *Psychological Review*, 100(4), 674-701.
- O'Neill, R. E., Horner, R. H., Albin, R. W., Sprague, J. R., Storey, K., & Newton, J. S. (1997). *Functional assessment and program development for problem behavior: A practical handbook*. Brooks/Cole.
- Patterson, G. R., Crosby, L., & Vuchinich, S. (1992). Predicting risk for early police arrest. *Journal of Quantitative Criminology*, 8(4), 335-355. <https://doi.org/10.1007/BF01093639>
- Shonkoff, J. P., & Phillips, D. A. (2000). *From neurons to neighborhoods: The science of early childhood development*. National Academy Press.
- Simpson, J. S., Jivanjee, P., Koroloff, N., Doerfler, A., & Garcia, M. (2001). *Promising practices in early childhood mental health. Systems of care: Promising practices in children's mental health*. American Institutes for Research, Center for Effective Collaboration and Practice.
- Stouthamer-Loeber, M., Loeber, R., Wei, E., Farrington, D. P., & Wikström, P. O. (2002). Risk and promotive effects in the explanation of persistent serious delinquency in boys. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 70(1), 111-123. <https://doi.org/10.1037//0022-006x.70.1.111>
- Timm, M. A. (1993). The Regional Intervention Program: Family treatment by family members. *Behavioral Disorders*, 19(1), 34-43.
- Tremblay, R. E., Pihl, R. O., Vitaro, F., & Dobkin, P. L. (1994). Predicting early onset of male antisocial behavior from preschool behavior. *Archives of General Psychiatry*, 51(9), 732-739. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.1994.03950090064009>
- Walker, H. M., Kavanagh, K., Stiller, B., Golly, A., Severson, H. H., & Feil, E. G. (1998). First step to success: An early intervention approach for preventing school antisocial behavior. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, 6(2), 66-80. <https://doi.org/10.1177/106342669800600201>

PREVENTION OF CHILD DELINQUENCY: POSSIBLE DIRECTIONS OF ACTION

**Dragana Bogićević*,
Branislava Popović Čitić**

*University of Belgrade – Faculty of Special
Education and Rehabilitation*

Abstract

Child delinquency, which manifests itself in the commission of criminal acts during childhood, is a serious social problem that has received considerable attention for decades. There is ample evidence in modern science that the manifestation of delinquent behavior in childhood is one of the strongest predictors of later serious and violent juvenile delinquency, including the development of a criminal career. Understanding the complex etiology of childhood delinquency and identifying the conditions for the effectiveness of early interventions are considered key elements for prevention efforts. Based on a systematic review of the literature, this article summarizes key risk factors for child delinquency and presents framework for planning and implementing interventions aimed at preventing the manifestation of criminal behavior in childhood.

Keywords: *child delinquency, chronic delinquents, prevention, early intervention, risk factors*

---

* PhD student